

VIRTUĀLAIS ALBUMS SLUTIŠĶI LAIKU LOKOS

Slutišķu sādža atrodas Naujenes pagastā, Markovas pilskalna pakājē un ir Aizsargājamā ainavu apvidus „Augšdaugava” sastāvdaļa. 2016. gadā Slutišķu sādža atzīta par valsts nozīmes aizsargājamu arhitektūras pieminekli. Tā iepazīstina ar zemnieku dzīvesveidu un Latgales vecdicībnieku tradīcijām. Sādža kā tautas celtniecības pieminekli ir vecdicībnieku dzīves veida spilgts raksturotājs, kas šeit uzverams savā dabiskajā vidē.

Slutišķu vecdicībnieku sādžas kultūras mantojuma pamatvērtības veido saglabājusies apbūves struktūra un tautas būvniecības paraugi – koka ēkas, celtas tradicionālajā kaķētu apaļbalķu guļbūves tehnikā ar raksturīgajiem divsīpju jumtu veidojumiem, logu apmaļu rotājumiem, slēģiem, ārdurvju vērtņu veidojumiem, kas liecina par māju īpašnieku augstajām estētiskajām prasībām. Slutišķi tika izvēlēti par vecdicībnieku apmešanās vietu, jo atradās izolēti, mežu ieskaudā Daugavas krastā. Šāda lokalizācija atbilda vecdicībnieku noslēgtas dzīves modelim, kas ļāva cauri gadsimtiem nemainīgi saglabāt savas kultūras īpatnības un tradīcijas.

Ieskatu sādžas kultūrvēsturiskajā attīstībā un vecdicībnieku dzīvesveidā sniedz Naujenes Novadpētniecības muzeja ekspozīcija “Slutišķu vecdicībnieku lauku sēta”. Sēta atjaunota 2015. gadā Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai atbilstošā projekta „Vecdicībnieku vēsturiskās apbūves atjaunošana un lauksaimniecības kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana Slutišķu sādžā” ietvaros. Savas pastāvēšanas laikā Naujenes Novadpētniecības muzejs ir uzkrājis samērā plašu Dienvidlatgales vecdicībnieku materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma vērtības, iedzīvotāju un šīs tradīcijas nesēju un glabātāju atmiņas.

Šajā vietā – Augšdaugavā – Markovas un Slutišķu ciemos sākās sabiedriskie procesi, kas tuvināja Latvijas neatkarības atjaunošanu. Redzot, kā tiek foršēta HES būvniecība, izraktas Augšdaugavas kapsētas, žurnālists Dainis Ivāns 1986. gada 17. oktobrī laikrakstā „Literatūra un Māksla” publicēja rakstu „Par Daugavas likteni domājot”, kas izraisīja plašu rezonansi sabiedrībā un aizsāka cīņu pret Daugavpils HES celtniecību. Cīņā par Daugavas ielejas saglabāšanu iesaistījās milzīgas ļaužu masas, kas bija sākuma platforma Tautas frontei un Latvijas neatkarībai.

HES būvniecība graujoši ietekmēja vēsturisko apbūvi Slutišķos, jo vietējie iedzīvotāji pameta vai nojauca savas sētas. Šajā procesā zuda daudzi nozīmīgi vecdicībnieku sadzīves un tradīciju priekšmeti. Lai mazinātu kultūras mantojumam radītā zaudējuma sekas, Daugavpils novada pašvaldība pārņēma savā īpašumā vispirms vienu Slutišķu sētu, kur šobrīd darbojas Naujenes Novadpētniecības muzeja filiāle. Pirms dažiem gadiem tika iegādāta otra lauku sēta, kas šobrīd ir iekļauta ES fondu Darbības programmas specifiskā atbalsta mērķa 5.5.1. „Saglabāt, aizsargāt un attīstīt nozīmīgu kultūras un dabas mantojumu, kā arī attīstīt ar to saistītos pakalpojumus” īstenošanā, lai kopā ar 6 Latgales pašvaldībām īstenotu projektu „Rīteiropas vērtības”. Projektā paredzēts lauku sētā “Slutišķi 2” izveidot kultūrvēsturiskas ekspozīcijas ar vecdicībnieku lūgšanu istabu, lopkopības un galdniecības darbu atspoguļojumu.

Virtuālais albums „Slutišķi laiku lokos” ļauj ielūkoties Slutišķu sādžas vēsturiskajā apbūvē un iedzīvotāju ikdienas dzīvē sākot no 1920. gadiem līdz 20. gadsimta 1. pusei.

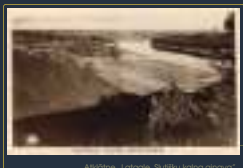

VIRTUĀLAIS ALBUMS SLUĻIŠĶI LAIKU LOKOS

20. GADSIMTA 20.- 40. GADI

Atkārtne „Latgale, Markovas pilskains”,
Izdevējs V. Upišis (Rīga), 1930. gadi

Atkārtne „Latgale, Sluīšķu kalna ainava”,
Izdevējs V. Upišis (Rīga), 1938

Veronikas Spīdianovas māte Sofija Bule
un vecmamma Katerina (Katte)

Latvija pamānīta 1947. līdz 1949. gadam Sluīšķu ciemā atradās 23 dāvotamās mājas ar saimniecības ēkām. Vecākās mājas, kas celtas 1860. gadā piederēja Antoniņai Jermolajevai un Jermoloni Jermolajevai.

Ļaudā saimniecība piederēja Donatam Urbānam – 30,6 ha un Aleksandram Jermolajam 12 ha, pārējām ģimenēm saimniecība bija armiem 3,2–3,7 ha.

Veivārde saimniecībā audzēja rutulus un kartupeļus, nelētas daudzuma: miešus, auzas, dzērvenus, rēņi, kād sēja zirņus, pupas un cukurbietes. Vien trijās saimniecībās – lins un dažās saimniecībās – tabaku kārtējas.
(DIVZA F. Nr. 884, apraksts – 1, lapa 14 “Saimniecību ražošanas pamata rādītāju grāmata 1947-1949”)

Sluīšķu sādās iestīdotās Aleksandra
Jermolajeva ecē lauku, Markova, 20. gadsimta 1. pusē
(Dmitrija Spīdianova vecvecēvs)

Tāpat kā daudzviet citur, arī Sluīšķu ciema saimniecībās, zemes apstrādāšana izmantota lauksaimniecības un amatniecības inventāru vienliedzīga darba arīus, koka ecēšas ar dzelzi tapām, vienjūga dzelzaru darba rīkus un drapakus. Gandrīz katrā saimniecībā turēja govī, aitas, cūkai un vistas. Zīdā gan katrā saimniecībā nācēja.
(DIVZA F. Nr. 884, apraksts – 1, lapa 14 “Saimniecību ražošanas pamata rādītāju grāmata 1947-1949”)

Atkārtne „Latgale, Sluīšķu kalna ainava”,
Izdevējs V. Upišis (Rīga), 1935

“Laikā gājā mainījies ceļu virzieni, kas savija Sluīšķus ar apkārtnējam sādām. Domājams, tas ietekmēja arī sadzīves priekšstatus par sādā, tos atklāot vai noslēgtā. Pateicamais laikos Sluīšķus neregāja vai neiebrauca kā pāreju, caur Markovas sādā, bet gan pa savu ceļu, kas no sādā vītebikas izkāja iepriekš Sausku sādās ceļā garām nogriešā lejup, uz Daugavu. Vēl šodien tos ir saskatāms, kādām ējams, un vēlurms atsevišķs sādā brūnā kļūvuma pāreikas. Tāpat 19. gs. beigās katrās iedzīvnieku cētā, kas no Sluīšķiem pa Daugavu kļuva turpinā uz Ververu sādā (tagad tā ir tikai vēsturiska, vārda nosaukta vieta). Arī ceļš, uz Zālnas sādā vada nevī caur Markovas sādā kā tagad, bet gar Daugavu pret iedzīvotājiem, un tad augšup pa šķēlas nogājā.”
(Aija Meluma, Sluīšķi. Sādā pie Daugavas, 2019., 13. - 14. pp.)

Veronikas Spīdianovas tēvi Ignats Bulis, Daugavpils
cielošnāt, 20. gadsimta 30. gadi

Atkārtne „Sluīšķu sādā Daugavas krastos”,
Izdevējs V. Upišis (Rīga), 1933

Pirmās ziņas par Sluīšķiem atrodamas ar 1765. gadu datētajā Dinaburgas pilsdrāžas inventārā. To sastādījis Jans Šcauzaks un Mihāls Rūks. Šajā laikā Dinaburgas pilsdrāžas pārvaldā Jozefs Pīlers, tajā ietilpa Daugavpils pilsēta, multā štati zārnok, 108 fohveļi (pasmūžā) Sluīšķi un Grīveļi, Sluīšķu cārī Sluīšķu pusmūžā piederīgas sādās atpazīstamas apdzīvotas vietas: Zālna (Zydanov), Meldēri (Meldersow), Račāna (Raczynska), Šančastāki (Šandymow).
(Aija Meluma, Sluīšķi. Sādā pie Daugavas, 2019., 37. 38. pp.)

1936. gadā izdota lūkuris, kas neliecā, ka vēlām lauku sādām jādā mājvārdi, turīdā latviskie, Sluīšķu sādās mājvārdi 1938. gadā: Puļāni, Lādas, ūdāni, Kāpāni, Mudras, Māriņi, Rūfūli, Rūvāni, ūdāni, ūdāni, Vālni, Čirpi, Vīdāni, ūdāni, Čāpāni, Zuriņi, Bā, Zīpas, Gurāni, Bīluri, Bāri, Bokāni, ūdāni, Jūtāni, Čigā, ūdāni, ūdāni, Daugāli, Gavāri.
(Aija Meluma, Sluīšķi. Sādā pie Daugavas, 2019., 52. pp.)

Atkārtne „Latgale, Daugavas abpusē krastī” (Ververu krauja
pie Sluīšķiem), Izdevējs V. Upišis (Rīga), 1934

VIRTUĀLAIS ALBUMS SLUĻIŠKI LAIKU LOKOS

20. GADSIMTA 40.- 60. GADI

Sprukļu skola.
1. rinda no kr. p. pietikā Veronika Spiridonova (dz. Bule).
1947. gada 17. aprīlis.

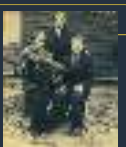

Malkas krāšana Ielavā ar iepriekš Sluīšu rādītā.
1950. gadu beigās - 1960. gadu sākums

"Daugavā un citās Latgales upēs izmantoja vienkāršā Jāzvekas tīsiņus nodūdas apses koks, kam kubi augšumā diametrā sāņņēgu vietrāz 60 cm. Vajadzīgā gauriņa blūks iegraifa sīkās, nokārtas un nolāsa pārcamā augšu. Tad ar sodātajos nosmērētu aukli atzīmēta izsūtānānā paredzēto lokūkumu, pie kam vidus daļā atstājot šāpā mīdām atstājot pārcamā nēstāpā. Labu laiku varēja dābi cāst ar šāu kēst, tā izņemot lielo daudzumu kolēnes. Pēc tam sagatavā nērmēzā, nolēktās atdūlūmas rāpji saubā un atzāpāta tos ar collu gārdām sarkānā krāsā kēstā šāpānām, kas tālākā dāba gārdā šāu ievērot vienmērāgu bēzūmu. Nēparādīgāki, veltānās pāms bija šāurās vidus daļās izsūtānā ar šāpāu cīvī, kam dānētā šāpā izvēlētā. Tad sākānā uguni atzāpāta laivās gārdām, un laivā uz upūns sāpā šāpānā, ar vārcāu dēnē iekā lejot. Kad laivā bija pietiekāmi sāpāsi, to nocāba no ogēm un pakāpēnāsi sāpā izvēnēt, lai vidus daļā atvērtums sāņņēgu vietrāz. Im - vesamā noslāpānā vidus daļā ar sprāngulēm, tad laivās gārdām pārtāko "krampjus", lai nēspāpānā, pēc tam vidū sprāngā un izvēnā ar gārdātem sprāngulēm, šāpā pārcāstā uz gārdām. Pēc tam laivā izsūtānā apstārdābā, nodarvā, ja bij iekāpā, iekā izlēktās rības tuklās, un to varēja laist dēnēt. Šādā lieluma vienkocē izmēnā 6-7 cilvēkus, ar to pārvācānā ar atbārtāzās kēvās. Kunoss J. Latgale Bīvdabas muzejā, Rīgā 1993 (11. - 13. lpp.)

Gilvērja Mihālova
(dz. Jermolajeva) 194. zivs
rupā, 1958. gada jūnijs

Fotogrāfija no Spiridonovu
dānētās albumā.
Personas nēnārtānās

Oļegs Spiridonovs ar fantēm Sprukļu mežā.
1901. gada augusts

"1947. god - zto že bylo godolovkova. J' hodil v školu i tolko d'neka, ke v'še k'one n'levānā sukānā, mōmā s'edkōn' - Nu v' n'e znōz kōk mōmō d'elōd, čto ōnā tvōrila... - nu kōnēno d'at to kōkoi to muki i d'at to kōkoi to z'v'no. Vot m'na p'oloz d'elovet' n'om iz k'arōd'neka... kōkoi to d'elov'neku s'edkōn'et. Zto p'ov'roš'no. Nu čto, mōnō bylo est' d'ruži v'ar'ōntos n'e bylo."
(Valdita Urbānā atzīmās)

"Ja nēnē r'ukāv'iz s'ušm'iz i noski s'ušm'iz. Tam byli p'ēn'uri tōkē v'sk'iz. Kōd'ar'ōn'ēn'iz. Tam d'la k'rōst'iz n'ēn'go n'e st'ōn'ō, kōk s'ōn'ēn' s't'ōn'ē. Vot d'la ōn'ā v' k'uzn'ō, d'ē t'ōkā l'ēn'ī, s'ōdā st'āv'iz b'ān'iz s' m'olōkōm, čtōb' v' t'ēl'iz s'k'iz b'yst'ēn'."
(Mān'iz Tān'ēskās (dz. 1917.) atzīmās)

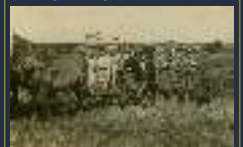
Sluītku ciema iedzīvotāji galvenokārt strādāja savās saimniecībās un kalpoja "Puļi Stalina", Stanislavs Urbāns un Niklā Jermolajeva kopā 1947. gada strādāja Daugavpils upes Iekš - ostā (Riečiņās).
(DVZA F. Nr. 884, apraksts - 1. lēta 14 "Saimniecību rādānās pārnāta rādānāji grāmāta 1947-1949")

"Я тоже закончил Спруктскую семилетнюю школу, поехал в Даугавпилс. Работал в рыболове, чистил Двину."
(Тасејū Romuānā Urbānā (dz. 1933., Sluītkos)

Jermolajeva Niklā (dz. 1909) kopā ar sievu Praskovju dzīvoja Iēks, godā ceļinā mēz Sluītkos. No 1945. gada Niklā bija kuģa kapteins Daugavpils upes fotē-ostā.

Kalhoas "Puļi Stalina", Sluītku un tuvāko ciemu iedzīvotāji.
Sprukļi, 20. gadsimta 50. gads

Kalhoas "Puļi Stalina", Sluītku un tuvāko ciemu iedzīvotāji:
S. Urbāne, K. Ivanova, F. Mihālova, R. Svāka, F. Ivanova, T. Jermolajeva, V. Bule, K. Spiridonova, S. Urbāns, R. Spiridonova, M. Vajļeva, J. Sprukļa un S. Vajļeva. Sprukļi,
20. gadsimta 50. gads

Zveja Daugavā pie Rāzānški loka. 20. gadsimta 50. - 60. gads

Praskovja Jermolajeva (dz. 1910.) strādāja savā saimniecībā un no 1949. gada arī kalpoja "Puļi Stalina". Kopā ar vīru Niklā iedzīva 4. daudzdzīvokļa 4. bērnās. Tāpat, Igotu, Vāļēnū un jaunāko dēlu Aleksandru, dzimuši 1949. gada. Kopā ar vīru, un pēdārtot vecākiem bērniem, viņi apdzimēnāja saimniecību kopārtībā 3/2. No Savā saimniecībā v'iz d'ar'ēnā r'ubās, ievēlētās o'uzās, mēšūs, k'ont'epētūs, d'āzēnās un m'āp'ozās: govī, cūkū un vītās.

Fotogrāfija no šādūrnū dānētās albumā. Personās nēnārtānās

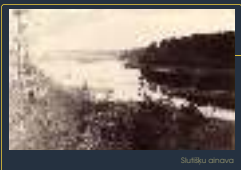

Leokādijas Urbānes vīrāmātes bēres. Sluītki, 1960

VIRTUĀLAIS ALBUMS

SLUTIŠĶI LAIKU LOKOS

20. GADSIMTA 60.-80. GADI

Slutišku anava

Vai Jāņu vecitēvs arī bija veclicēnieks?
Tā, pats katrās Jā, tur vārdukurs bija, cik es atceros, bija – Urbāni, Jermolajevi, Ivanovi, tā es atceros. Vēl bija arī, bet es atceros Jānu. Mēs bijām braucām uz tūrēm, braucām tad Daugavai ar zirgu. No Liepaines caur mežu un tad, tur vairs ar zirgu pātrāukāt. Bija tāds mīcās pārmīcē vienam zirgam, bet tad zirgu atstādām, slāpām un braucām pie Jēva brāļa Donāta, cēmos „es tur dāzgan daudzās reizes esmu bijusi un labi atceros Donāta māju, kur arī tēvs dzīvoja. Un, kad viņi atpazīcēja – tēvs dzīvoja tur tākam kābus četrus gadus vēl, bet jau strādāja ar zemi. Arā un esotā un tā tāds. Un divas vecāki mājas – Leonīne un Anna, piederma Slutiškas. Naujenes pagastā lokom bija Jā.”
(Heleņa Ančevska (dz. 1932., Urbāni), NNM ekspedīcijas materiāli, 2012)

Leokādija Urbāne ar vīru Vikentiju un meitu Reģinu savas sētas pagamā, Slutiši, 20. gadsimta 70. - 80. gadi

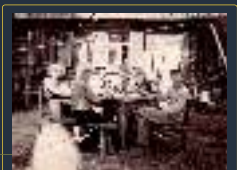

Leokādija Urbāne ar meitu Lūciju un mazmeitu Jūliju, Slutiši, 1970.

"Jermolajevu ģimene tie atbilstu vairākus pavaldības, tepat kopu savu ticību, no sešenes lapovus uz latviešu skolu pa gandrīz neizbēriemam cēliem pērti stāvāja Markovas nogāze. Tēvam bija divas baltas, veda ar trim šūnakmeņus un citus cēmenus, labā pusē pa Daugavu – tie no pašas Baltkrievijas gāja tie garām. Manam tēvam piederja visi tie tiele Markovas krastī, visas tās nogāzes bija apartas. Mums bija daudz darbu ja ģimēnī bijām deviņas dēvēles. Pati strādāju par postnieci no mīlēm, bet pēcpusdienā gāju kalpoja darbā. Nevāru iedomāties, ka man būtu jāpārceļas ārpus ziliu" saka Feodotija Jermolajeva.
Gērberga M. "Slutiški grū bāt etnogrāfiska sādāta", Diena - 1998. gada 21. septembris

Afanasija (Fāna) Ivanova (dzimus Jermolajeva) ar bērniem Antoinu un Aleksandru, -1972

Gavriļa Mihalovs (ar plātmā) pie galda ar radiem savas mājas pagamā, Slutiši, 20. gadsimta 60. gadi

Dienests PSRS armijā, 1. rindā no kr. p. otras - Gavriļa Mihalovs, Karagandas apgabals, 20. gadsimts

Veronikas Spiridonovas mācās dētis Anriš, skats no Slutišku sādātas puses, 1980. gadi

"Nu jau bāvētāna gata pilnā spēkā. Gar apzāģētājiem un apzāģētājiem visiem dienstānā locīdām bērni cēlās. Anrišs, divi bārdāni un viens pavārs Jours krievs, kā tāpāts no Vainecova varonu gleznas, kam zods līkts tāka dubūfotes. Krāvi bij no Lofgātes, visi vienai ģimenes cilvēki: tēvs, dāts un ošlādeļi.

Vecājam bij tie gara bārdā, ka pilnīgi apsedza spalvainās krāvis un vēl dātsi turēja dābā priekšā. Ši bārdā, haard kā gāne moli, ar tieu stūrgāvību turēdām priekm nosmāsonā. Tikai atševškas skāpanas bija baltas, visā tiešā laikums turpriekm šādā zāģerā dāvēlēs kā vāsts. Vecā bija tieša apūmā, kaulāns, tie cīvijs un šveiss vadātonas, mašīnēt un priekšu samēlēs. Bij viņam arī solāts vecurs – jau septiņdesmit septiņās gadās.

Veclicēnieku ģimenes apraksts. Jaunsudrabiņš J. Jaunsaimnieks un veltis. Kopoti raksti, septiņas sējums, Rīga "Liesma", 1982., 91. - 93. lpp.

Veronikas Spiridonovas vīrs Agejs Spiridonovs, Sprukti, 1980. gadi

Spiridonovu ģimene: vecitēvs Agejs Spiridonovs ar mazbērniem - Anas, Iulianu, Alekseju un Kaspāru un karmu mēlētājiem, Sprukti, - 1985